Kilde:

Danmarks Frugtavl – frugtundersøgelserne 1916 side 187 – 191.

strækning plantet indførte og danske Sorter, som viste gode Resultater og afgav Grundlag for den foretagne Frugtsortsundersøgelse.

Pæresorterne var med Undtagelse af Grev Moltke og Clara Frijs indførte. I flere af Herregaardshaverne plantedes store Sortimenter, hvorimod Antallet af Sorter i Bøndergaardshaver kun er ringe; her findes først og fremmest Grev Moltke, Clapps Favorite, Bonne Louise, Dobbelt Philip, Soldat Laboureur, Eyewood og Graapære. Pæretræer i større Antal og tildels i de her nævnte Sorter findes i en Alder af 35—40 Aar i Guldborghave, i lange Rækker af hver Sort og meget høje Træer. Paa Fejø blev omtrent de samme Sorter plantet i stor Udstrækning, da de viste sig at give godt Udbytte, hvor de før omtalte uheldige Æblesorter mislykkedes.

Af Kirsebær fortsættes der ved Bøndergaardene med Plantning af Rodskudstræer tillige med en Del forædlede Sorter af Sødkirsebær. Paa Herregaardene plantedes udelukkende forædlede Træer fra Planteskoler; men Kirsebærplantningen har ikke holdt Trit med Udviklingen paa andre Omraader, og der er derfor her i Amtet en meget stor Mangel paa Kirsebær.

Sveskeblommerne staar i denne Periode paa deres højeste, men i Slutningen af Aarhundredet faar de deres Banesaar ved, at de mange Poppelrækker mellem Markerne ryddes for Roedyrkningens Skyld. Poplerne havde staaet som Vindbrydere for Blommetræerne, og disse maatte nu tage mod Vinden i hele dens Styrke; Resultatet blev, at Træerne i Løbet af nogle faa Aar blev helt ødelagt af Vindslid. De øvrige Blommesorter er det gaaet paa samme Maade, og der plantedes næsten ingen Blommer af nogen Slags ved Bøndergaardene i denne Periode. I Herregaards- og Præstegaardshaver plantedes de nu almindelig kendte storfrugtede Blommesorter, men næsten ingen Svesker.

Udviklingen efter Aarhundredskiftet.

Tiden efter 1900 karakteriseres af en meget stor Interesse for Frugtavl og en stærk Udvikling af denne. Det vil være rigtigst at omtale Fejø for sig, da det er paa denne Ø i langt stærkere Grad end andet Steds i Amtet at Frugtavlen vinder frem i Betydning.

Fra første Færd skyldes den paa Fejø vaagnende Plantelyst sikkert nok den ejendommelige Gæstgiver Skov, Vesterby, der bl. a. var kendt for sin gode Hukommelse og sit indgaaende Personkendskab. Han kendte saaledes omtrent alle Slægter paa Falster. Gæstgiver Skov brød Traditionen og plantede den første egentlige Æblehave paa Fejø; den var paa $^1/_7$ ha og Sorterne var Filippa, Bismarck, Cox' Pomona og Cox' Orange. Skovs Æblehave var ret enestaaende indtil 1912, da der til den Tid næsten udelukkende plantedes Pæretræer paa Øen — kun enkelte dristige fik plantet halvt Æble- og halvt Pæretræer. Foruden de i Skovs Have plantede Æblesorter brugtes Skovfogedæble og Ildrød Pigeon. Pæresorterne var: Grev Moltke,

Congres, Dobbelt Philip, Eyewood, Clapps Favorite, Conseiller de la Cour, Clara Frijs, Kejserindepære og Comice; denne sidste kun paa Kvædeunderlag, paa hvilket Sorten er meget værdifuld i Maribo Amt.

Fra 1912 til 1917 er alle Nyplantninger delt lige mellem Æble og Pære, efter den Tid er der overvejende plantet Æbletræer, og især i Sorterne: Belle de Boskoop, Cox' Orange, Ildrød Pigeon, Guldborgæble, Lord Suffield, Bellefleur de France, Mølleskov, Skovfogedæble, Queen og Transparente blanche. Pæresorterne er: Grev Moltke, Clapps Favorite, Pierre Corneille, Nouveau Poiteau, Comice og enkelte andre.

I de senere Aar er der plantet en Del Blommetræer derovre, særlig Sorter som Oullins Reine Claude, Rivers early Prolific, Victoria og Svesker. Kirsebær plantedes der derimod slet ikke.

Paa Fejø er alle mindre Pladser ved Huse og Gaarde samt Vængerne tilplantede med Frugttræer og mange Steder tillige et Stykke af den egentlige Mark.

Paa Femø er Plantning af Frugttræer først tiltaget stærkt i de sidste 10 Aar. Forholdene er ogsaa her gode for Frugtavl.

Paa Lolland og Falster er der ogsaa plantet gode Frugthaver, men de ligger meget spredt, omend mest paa Østlolland og Falster. Midt- og Vestlolland er stadig de frugttræfattigste Egne i Amtet, hvilket sikkert skyldes Befolkningens altovervejende Interesse for Dyrkning af Sukkerroer samt de store Herregaardes og Proprietærgaardes altfor dominerende Karakter. Omkring Guldborg over Majbølle til Radsted findes en Del Frugthaver. Paa Falster er der en Del Frugttræplantninger mod Vest, ved Nr. Alslev, ved Stubbekøbing og paa Hasselø ved Nykøbing. De store Frugttræplantninger ved Frejlev paa Lolland, der omtales under et andet Afsnit af den samlede Beretning, skylder deres Leder, J. Sass-Nielsen, deres Tilblivelse, medens Sortimentet hviler paa den foretagne Frugtsortsundersøgelse.

Af Æblesorten Mølleskov, som kun er plantet i de sidste ca. 15 Aar, vil der i kommende Aar fremkomme ret store Frugtmængder, da der i flere Aar fra en enkelt Planteskole aarligt er solgt fra 1500 til 3000 Træer af den, og disse Træer for det væsentlige er plantet her i Amtet.

Den foretagne Haveundersøgelse i 1912—16.

Omkring Aarhundredskiftet var der navnlig af Æble plantet en utrolig Mængde Sorter paa Lolland-Falster. Der var paa dette Tidspunkt indført et stort Antal udenlandske Sorter i Jagten efter Nyheder. Mange Planteskoler følte det som en Opgave at bringe en eller flere Nyheder i Handelen og uden at vide tilstrækkeligt om saadanne Sorter at opreklamere disse. I de Aar var Reglen: nye Kunder og nye Krav om Sorter. Denne Tilstand kunde ikke andet end sætte uheldige Spor.

Man blev mere og mere klar over, at der maatte gøres noget mod

denne Trafik, at der maatte ske en Sondring mellem det dyrkeværdige og det urentable, hvorfor da ogsaa Tanken om en Frugtsortsundersøgelse, saaledes som den blev fremsat af Maribo Kreds af Alm. dansk Gartnerforening i Begyndelsen af Aaret 1912, straks vandt udelt Tilslutning. Et Udvalg til at tage sig af Sagen blev dannet:

Planteskoleejer *C. A. Ibsen,* Nr. Alslev, Formand.
Handelsgartner *Joh. Christoffersen,* Nykøbing F., Sekretær.
Planteskoleejer *M. Frederiksen,* Nakskov.
Handelsgartner *J. Jørgensen,* Vaabensted, Sakskøbing.
Slotsgartner *L. Pallesen,* Oreby, Sakskøbing.

Udvalgets Opgave skulde være ved Besøg i Haverne at søge at komme til Klarhed over, hvilke Sorter der maatte anses for at være de bedste. Arbejdet, der paabegyndtes i Efteraaret 1912, begrænsedes straks til Æblesorterne. Udvalgsmedlemmerne rejste hvert Aar rundt til saa mange af Amtets karakteristiske Frugthaver, som man fandt velegnede for Formaalet og som Tiden tillod at besøge. Der benyttedes ingen Skemaer til Optegnelser, men man søgte ved Samtaler med Haveejerne og ved at gøre Iagttagelser at danne sig et Skøn over Forholdene. Da denne første Undersøgelse altsaa ikke er foretaget ganske tilsvarende til den senere af Fællesudvalget ledede Undersøgelse, faar ogsaa denne Beretning en fra de andre Egnes noget afvigende Karakter.

Allerede efter 2 Aars Undersøgelse kunde Udvalget skønne over, hvilke Sorter der vilde komme i Forgrunden, hvorfor man gav Planteskolerne Underretning, saaledes at de kunde være leveringsdygtige, naar Sortslisten forelaa offentlig. I 1916 afsluttedes Undersøgelsen og man gik i Gang med Oprettelse af Iagttagelsesplantninger.

Arbejdet med Forundersøgelsen og senere Anlæg af Iagttagelsesplantningerne blev støttet med saa gode Bidrag, at disse alene var i Stand til at sikre dets Gennemførelse. Bidrag er ydet af følgende: Maribo Amtskreds af Østifternes Haveselskab, Maribo Amtskreds af Alm. dansk Gartnerforening, de lokale Gartnerforeninger, Amtets Landboforeninger og samv. Husmandsforeninger samt enkelte Pengeinstitutter.

Udvalgets Bestræbelser gik fortrinsvis ud paa at finde de gode Sorter, medens de mindre gode Sorter blev forbigaaet. Der vil derfor ikke her kunne gives en almindelig Oversigt over, hvilke Æblesorter der findes her i Amtet og over deres Trivsel og øvrige Forhold hver især. Man blev snart klar over, at en nærmere Prøvelse af Sorterne var nødvendig og besluttede derfor at plante dem sammen i Iagttagelsesplantninger.

I 1917 og 1918 tilplantedes der 7 saadanne Iagttagelsesplantninger, ligelig fordelt paa Lolland og Falster og saaledes

beliggende, at Afstanden til nærmeste Jernbanestation ikke er over 2 km — af Hensyn til Besøgende. Haverne blev anlagt paa noget forskelligartet Jord. De 5 Haver er paa $^1/_2$ ha hver og de 2 paa $^3/_7$ ha med henholdsvis 200 og 160 Æbletræer i hver. Ialt er der plantet 1320 Frugttræer, Halvdelen paa Vildstamme og Halvdelen paa Dværgstamme. Der er plantet 20 Sorter i hver Have, og de samme Sorter i dem allesammen.

Der er i Iagttagelsesplantningerne plantet følgende 20 Æblesorter, af hvilke de 10 førstnævnte af Udvalget anbefales til almindelig Plantning paa Lolland-Falster, medens de andre Sorter er mindre kendt og er medtaget til nærmere Prøvelse:

1 Belle de Boskoop.
2 Bellefleur de France.
3 Cox' Orange.
4 Coulon Reinet.
5 Guldborgæble.
6 Ildrød Pigeon.
7 Lord Suffield.
8 Mølleskov.
9 Skovfogedæble.
10 Stor grøn fra Nr. Alslev (Alfriston).
11 Bodil Neergaard.
12 Berner Rosenæble.
13 Danziger Kantæble.
14 Gloria mundi (Faarevejle).
15 Grænge Kalvil.
16 Pederstrup.
17 Queen.
18 Rød Høst Pigeon.
19 Sønderskov.
20 Vaabenstedæble.

Iagttagelsesplantningerne, der i 1923 er godkendte til Modtagelse af Statstilskud efter de derom gældende Regler, er anlagt hos følgende:

1. Frk. Hansen Købelev.
2. Proprietær Chr. Justesen, Rødby.
3. Husmand Chr. Steffensen, Orebyvej, Sakskøbing.
4. Handelsgartner Joh. Jensen, Thoreby, Flintinge.
5. Gaardejer Chr. Larsen, Marrebæk, Væggerløse.
6. Gaardejer R. Myssen, Horreby, Karleby.
7. Gaardejer H. Holm, Nr. Alslev.

De nye Haveundersøgelser i 1919—1922.

Som ovenfor berettet kom man ved Haveundersøgelsen i 1912—1916 til et foreløbigt Resultat med Hensyn til Æblesortimentet, hvorfor der ingen Anledning var til for denne Frugtart at iværksætte en ny Undersøgelse, da Fællesudvalgets Arbejde i 1918 tog sin Begyndelse i andre af Landets Egne. Derimod benyttede Udvalget Lejligheden til at iværksætte en Undersøgelse af Pæresorterne, som i 1919—1922 i 10 Haver blev undersøgt af Udvalgsmedlemmerne, som oftest Joh. Christoffersen, C. A. Ibsen og L. Pallesen. Resultatet af denne Undersøgelse forelægges her.

De undersøgte Haver var:

Løbe-Nr.		Antal Pæretræer
1.	Maler H. J. Jørgensen, Østerby, Fejø	200
2.	Gaardejer Chr. Olsen, Østerby, Fejø	77
3.	Gaardejer M. Christensen, Østerby, Fejø	56
4.	Frugtavler N. Mortensen, Vesterby, Fejø	60
5.	Bødker Oluf Mogensen, Vesterby, Fejø	130
6.	Mejeribestyrer O. Olsen, Østerby, Fejø	170
7.	Snedker Th. Petersen, Vesterby, Fejø	140
8.	Gaardejer J. Jakobsen, Vesterby, Fejø	200
9.	Aalholm Slotshave, Nysted	45
10.	Planteskoleejer Otto Nielsen, Guldborghave, Lolland	1300
		2378

De fleste af disse 10 Haver findes paa Fejø, hvor Pæreavlen, som tidligere omtalt, spiller en fremtrædende Rolle. Selv saa fine Sorter som Comice og Pierre Corneille lykkes udmærket paa denne Frugtø, endda der kun er plantet sparsomt med Læ derovre. Vanskelige Sorter som Kejserindepære og Clara Frijs faar dog ogsaa paa Fejø Kræft og Toptørhed, skønt ikke i saa ødelæggende Grad som mange andre Steder i Landet.

Guldborghave, der er omtalt under Beretningens Afsnit om Erhvervsfrugthaver, er, hvad Træantallet angaar, den førende mellem disse iøvrigt ret anselige Pærehaver. Ogsaa med Hensyn til Vellykkethed staar denne Plantning højt, takket være sin udmærkede Beliggenhed og den gode Pasning, der bliver Træerne til Del. Foruden gennemført Vintersprøjtning anvendes Sommersprøjtning overfor skurvmodtagelige Sorter som Charneu, Williams, Soldat Laboureur, Bonne Louise, Amanlis m. fl.

I Aalholm Slotshave er Træerne — i Lighed med hvad Tilfældet er i mange andre Herregaardshaver — plantet langs Gangene i Økonomihaven. Der anvendes her Sporebeskæring, medens denne ellers er forladt til Fordel for moderat Beskæring og Udtynding.

Grund til at notere er den Resoluthed, hvormed utilfredsstillende Sorter ompodes. I næsten enhver Have, især paa Fejø, ser man enkelte Træer eller hele Rækker ompodede.

Tabellen giver Oplysning om de vigtigste Pæresorter. Der er givet Talværdier for Haveejernes Vurdering af Sorterne. Tager man efter denne Vurdering de bedste Sorter, faas følgende Liste: Pierre Corneille, (Conference forefindes i for ringe Antal til en egentlig Bedømmelse), Comice, Josephine de Malines, Soldat Laboureur, Clapps Favorite, Nouveau Poiteau, Eyewood, Charneu, Dobbelt Philip og Seigneur, eller ialt 10 Sorter. Flere af disse kræver gunstige Voksevilkaar (varm, dybmuldet Jord) samt god Pasning (Sprøjtning o. s. v.) for at udvikles til Fuldkommenhed.

Naar Grev Moltke, trods sin store Frugtbarhed, vurderes saa lavt,

Kilde:

Danmarks Frugtavl – frugtundersøgelserne 1916-1922 side 510 – 511.

Om Frugtavlen paa Fejø er der et andet Sted i Beretningen givet en Del Oplysninger, som her skal suppleres med enkelte andre. Af store Frugthaver findes kun en enkelt, nemlig Haven tilhørende Købmand *A. Skafte,* Østerby, der for 5 Aar siden paa et stort, ned mod Vandet hældende Areal har plantet Frugttræer. Der er ikke plantet Læ for Frugttræerne, udover at der rundt omkring Arealet er plantet en Række Blommer med en Afstand af ca. 3 m. En lignende Fremgangsmaade findes anvendt mange Steder paa Øen. Det er ofte Rivers early Prolific eller Myrobalan, der plantes. Planteafstanden er her 7×4 m, og hveranden Række Træer er Dværgtræer. Imellem Rækkerne dyrkes Byg, Roer, Lucerne m. m. I selve Rækken holdes der tildels rent. En Del af Arealet er indhegnet til Hønsegaard. Der er fortrinsvis plantet Æbletræer; Sorterne er de i Stiftet almindelige. Af Pæretræer findes en Del plantet langs Vejene som Alléer.

De fleste og største Frugthaver paa Fejø findes i Byerne Vesterby og Østerby, medens Udflyttergaardene som Regel ikke lægger Vind paa Frugtavl. I de nævnte, lune Smaabyer er saa til Gengæld næsten alle Frugtavlere, ofte tillige Hønse- og Biavlere. Antallet af Frugttræer i de enkelte Haver er ikke saa stort, at disse kan betegnes som egentlige Erhvervsfrugthaver, men da Træerne er sunde og frugtbare, avles der betydelige Mængder af Frugt, og Frugtavlen er for mange Jordbrugere, Haandværkere m. fl. et vigtigt Bierhverv. Selskabet Dansk Andels Frugtsalg havde mange Medlemmer paa Fejø; for Tiden er der ingen Salgsorganisation paa Øen, men de enkelte Avlere søger at afsætte Frugten paa bedste Maade, som Regel ved Salg til København.

Imellem og ind under Træerne dyrkes Jorden med urteagtige Planter, mange Steder Sukkerroer, der trives godt sammen med Frugttræer og synes at være en ganske udmærket Mellemkultur, naar bortses fra, at Frugthøsten og Sukkerroe-Kampagnen i nogen Grad falder sammen. I de velplejede Frugthaver anvendes der Sprøjtning, rigelig Gødskning, moderat Beskæring og Udtynding af Frugten. En paa Øen fremstillet Tøndesprøjte er mest brugt. Gennemgaaende er Træerne sunde og Frugten godt udviklet samt smukt farvet. Skurv kan dog optræde ondartet, og Meldug paa Æbletræer er ret hyppig. Utilfredsstillende Sorter som Bismarck, Ribston, Diel m. fl. podes om, hvilket ofte foretages paa den Maade, at hele Kron n skæres af Træet og Podekvistene indsættes i Hovedstammen.

Af gamle Frugttræer og gamle Frugtsorter findes der forholdsvis faa. Den saakaldte Brunpære, der er karakteristisk ved sin stive, oprette Vækst, ses ofte. Ligeledes er Agurkepære (Langpære) almindelig. Pæresorten Conseiller de la Cour er en Del plantet, udbredt fra et bestemt Træ, der skal være kommen til Øen fra Lübeck. Fejø Sommeræble, der skal være synonym med Rødbyæblet, er almindelig udbredt og skattet.